

Onsdagen den 6 februari

Kl. 14.00

§ 1 Meddelande ang. plena

Herr TALMANNEN yttrade:

Arbetsplenum onsdagen den 13 februari, som enligt den preliminära planen skulle börja kl. 10.00 eller 14.00, tar sin början kl. 14.00.

Med anledning av att finansdebatten framflyttats från onsdagen den 27 februari till onsdagen den 13 mars med ev. fortsättning torsdagen den 14 mars måste tidplanen för veckorna 9 och 11 ändras. Sammanträden kommer att hållas:

Veckan 25/2 – 3/3:

Tisdagen den 26/2 kl. 16.00: bordläggningsplenum
 Onsdagen den 27/2 kl. 10.00: arbetsplenum
 Torsdagen den 28/2 kl. 14.00: frågestund och bordläggningsplenum
 Fredagen den 1/3 kl. 15.00: bordläggningsplenum

Veckan 11–17/3:

Tisdagen den 12/3 kl. 16.00: bordläggningsplenum
 Onsdagen den 13/3 kl. 10.00: finansdebatt
 Torsdagen den 14/3 kl. 10.00: frågestund, ev. fortsättning av finansdebatten, arbetsplenum
 Fredagen den 15/3 kl. 15.00: bordläggningsplenum

§ 2 Föredrogs och hänvisades berättelserna nr 6 och 7 till finansutskottet.

§ 3 Föredrogs och hänvisades motionerna nr 1596 till jordbruksutskottet, nr 1597 till socialförsäkringsutskottet samt nr 1598 till konstitutionsutskottet.

§ 4 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen nr 30.

§ 5 Införande av en ordning med ersättare för riksdagsledamöterna m. m.

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande nr 1 med uppgift på ett vilande förslag till grundlagsändringar avseende införande av en ordning med ersättare för riksdagsledamöterna m. m.

I detta betänkande hade utskottet för riksdagens slutliga ställningstagande anmält ett vid 1972 års riksdag som vilande antaget förslag till

Onsdagen den
6 februari 1974

Införande av en ordning med ersättare för riksdagsledamöterna m. m.

Onsdagen den
6 februari 1974

*Införande av en
ordning med ersättare för riksdagsledamöterna m. m.*

ändring i regeringsformen och riksdagsordningen. Förslaget avsåg främst ändringar som sammanhänge med införande av en ordning med ersättare för riksdagsledamöterna. Utskottet hänvisade till sitt betänkande 1972:30 och propositionen 1972:66.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herr Ahlmark (fp).

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s):

Herr talman! Det råder såvitt jag förstår enighet om att vi skall införa ett ersättersystem i Sveriges riksdag. Däremot går meningarna isär om antalet ledamöter i riksdagen. Ändå hade jag trott att man vid den slutliga behandlingen skulle bli enig och kunna få ett enhälligt beslut om införande av ersättersystemet. Nu tycks inte detta bli fallet.

Jag skall här inte gå in på argumenten för den större riksdag som majoriteten önskar.

Jag ber, herr talman, att få hemställa att riksdagen antar det vid 1972 års riksdag som vilande förklarade förslaget till grundlagsändringar avseende införande av en ordning med ersättare för riksdagsledamöterna m. m.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Antalet ledamöter i riksdagen fastställdes i samband med enkammarriksdagens tillkomst till 350. Detta antal ansågs av moderata samlingspartiets företrädare i olika instanser vara för högt. I reservationen framfördes den synpunkten att antalet borde sättas till högst låt mig säga omkring 299.

Reservation förekom i detta avseende i tre betänkanden från grundlagberedningen, i konstitutionsutskottet och senast vid behandlingen av det vilande förslaget till regeringsform den 6 juni 1973.

När den nu aktuella frågan om ersättare för riksdagsledamöter diskuterades i kammaren den 24 maj 1972 förelåg också en reservation från moderata samlingspartiets representanter, vilka konstaterade att ett beslut om ersättare i praktiken icke skulle medföra den eftersträlvade minskningen utan i stället en ökning av antalet arbetande ledamöter, vilken ökning beräknas uppgå till 20 à 25 personer, detta trots att konstitutionsutskottet 1968 enhälligt hade uttalat att det torde bli "ofrånkomligt att ånyo överväga ledamotsantalet i den mån ersättare införs".

Mot denna bakgrund yrkade moderata samlingspartiets företrädare då avslag på förslaget till grundlagsändring. Det framhölls också att de farhågor som uttalats 1968 hade besannats och rent av överträffats i vad avser försämrade arbetsmöjligheter för riksdagen och överhängande risk för debattinskränkningar. Det bör emellertid också betonas, herr talman, att moderata samlingspartiet i och för sig inte har något emot ett ersättersystem som sådant, dock under förutsättning att detta icke leder till en ökning av antalet ledamöter.

I konsekvens med detta partiets ställningstagande yrkar jag därför, herr talman, att nu vilande förslag till grundlagsändringar avseende

införande av en ordning med ersättare för riksdagsledamöter m. m., – betänkande nr 1 från konstitutionsutskottet – måtte förkastas.

Nr 20

Onsdagen den
6 februari 1974

Herr AHLMARK (fp):

Herr talman! Jag tillhörde dem som i likhet med herr Hernelius förra året reserverade mig för en sänkning av antalet riksdagledamöter. Jag fann det naturligt att genomföra en sådan minskning i samband med att en bestämmelse om ersättare för riksdagsmän infördes i grundlagen. Men vår reservation röstades ned av majoriteten. Herr Hernelius drar av detta slutsatsen att man bör avslå också ersättarreformen. Jag kan inte hålla med honom på den punkten. Förslaget om ersättare för riksdagsledamot är angeläget oavsett om antalet riksdagsmän är 349 eller 299, vilket var de två förslagen förra året. Möjlighet till ersättare är inte bara viktigt för talman och statsråd. Det kan utnyttjas vid längre ledighet också av andra. Det kan bidra till att på flera olika sätt berika riksdagens arbete. Jag hoppas att systemet kommer att få sådana positiva verkningar.

*Tillämpning av
offentlighets-
principen på
ADB-upptag-
ningar, m. m.*

I likhet med herr Johansson i Trollhättan vill jag därför yrka bifall till det vilande förslaget till grundlagsändring på den här punkten.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på dels antagande av det genom utskottets betänkande anmälda förslaget till grundlagsändringar, dels förkastande av detsamma, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hernelius begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren antar det genom konstitutionsutskottets betänkande nr 1 anmälda förslaget till grundlagsändringar röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren förkastat förslaget.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hernelius begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	270
Nej	-	45
Avstår	-	1

§ 6 Tillämpning av offentlighetsprincipen på ADB-upptagningar, m. m.

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande nr 2 med uppgift på två vilande förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningen.

I detta betänkande hade utskottet för riksdagens slutliga ställningstagande anmält två vid 1973 års riksdag som vilande antagna förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningen. Utskottet hänvisade till sina betänkanden 1973:19 och 1973:23 samt propositionerna 1973:33 och 1973:123.

Onsdagen den
6 februari 1974

*Tillämpning av
offentlighets-
principen på
ADB-upptag-
ningar, m. m.*

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herr Ahlmark (fp).

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s):

Herr talman! Jag hemställer att riksdagen antar de två vilande förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningen som anmäles i konstitutionsutskottets betänkande nr 2. Det första avser frågan om tillämpning av offentlighetsprincipen på ADB-upptagningar och andra upptagningar av teknisk natur. Det andra gäller införande av möjlighet dels att i lag föreskriva förbud mot kommersiell annons i tryckt skrift i den mån annonsen används vid marknadsföring av alkoholhaltiga drycker eller tobaksvaror, dels att ingripa mot otillbörlig kreditupplysning i tryckt skrift.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk):

Herr talman! Riksdagen behandlade föregående år förslag om datalag och ändringar i tryckfrihetsförordningen. Vänsterpartiet kommunisterna ansåg att de förslag som riksdagen då antog var alltför begränsade steg mot ett skydd för individens elementära krav i datatiden. Vänsterpartiet kommunisternas förslag om datateknikens utnyttjande avslogs emellertid av riksdagen.

Vårt förslag, som gällde tryckfrihetsförordningen, var en avsevärd skärpning av 8 §, så att myndighet ej skulle ha rätt att utlämna upptagning för automatisk databehandling.

I det förslag som riksdagen anslöt sig till heter det: "Myndighet vare ej skyldig att utlämna upptagning för automatisk databehandling på annat sätt än genom tillhandahållande av utskrift av upptagningen."

Förslaget återkommer nu till riksdagen för slutgiltigt ställningstagande. Dess innebörd är att man fortfarande kan köpa till sig uppgifter från dataupptagningar.

Enligt vår mening är detta förslag helt otillräckligt. Vi vidhåller att vårt förslag är vida bättre när det gäller individens integritet. Emellertid tillåts ju inga förändringar i det föreliggande förslaget. Vi yrkar från vänsterpartiet kommunisterna inte i dag avslag på förslaget. Det förslag vi har att ta ställning till är dock, som vi ser det, bättre än ingenting alls. Vi kommer därför att vid ett senare tillfälle framlägga förslag i denna fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr TALMANNEN yttrade: De vid betänkandet fogade grundlagsändringsförslagen upptas var för sig.

Förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningen avseende frågan om tillämpning av offentlighetsprincipen på ADB-upptagningar m. m.

Propositioner gavs på dels antagande av detta förslag, dels förkastande av detsamma, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen avseende införande av möjlighet att i lag föreskriva förbud mot kommersiell annons i tryckt skrift i vissa fall, m. m.

Propositioner gavs på dels antagande av detta förslag, dels förkastande av detsamma, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

§ 7 Tillfälligt utbildningsbidrag till företag

Föredrogs inrikesutskottets betänkande nr 1 i anledning av propositionen 1974:7 angående tillfälligt utbildningsbidrag till företag jämte motioner.

I propositionen 1974:7 hade Kungl. Maj:t under åberopande av utdrag av statsrådsprotokoll över arbetsmarknadsärenden föreslagit riksdagen att godkänna de grunder för ett tillfälligt utbildningsbidrag till företag som i propositionen förordats.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås att tillfälligt utbildningsbidrag skall kunna beviljas företag för utbildning av arbetstagare vid driftinskränkning till följd av försörjningsläget i fråga om olja och elektrisk kraft. Bidrag får utgå om påtaglig risk föreligger för permittering eller avskedande av arbetstagare. Som förutsättning för bidrag skall gälla att avtalsenliga löneförmåner utgår till arbetstagaren under utbildningen, att utbildningen är skild från produktionen och att den bedrivs enligt plan som har godkänts av arbetsmarknadsmyndighet efter samråd med arbetsgivarnas och arbetstagarnas organisationer. Bidrag får utgå med högst 10 kronor per timme och arbetstagare som deltar i utbildningen.”

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:881 av herr Fälldin m. fl. (c) vari såvitt nu var i fråga yrkats att riksdagen godkände de grunder för tillfälligt utbildningsbidrag som förordades i motionen,

1974:886 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari yrkats att riksdagen skulle

A. avslå förslagen i propositionen 1974:7 om särskilt utbildningsstöd,
B. besluta att utbildning av permitteringshotade löntagare skulle anordnas i samhällets regi enligt de riktlinjer som angavs i motionen,

1974:1569 av herr Träff (m) vari yrkats att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad i motionen anförts samt

1974:1570 av herr Träff m. fl. (m, c, fp).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:886,
2. att riksdagen med avslag på motionen 1974:1570 och med bifall

Onsdagen den
6 februari 1974

Tillfälligt utbildningsbidrag till företag

till propositionen 1974:7 samt i anledning av motionerna 1974:881, såvitt nu var i fråga, och 1974:1569 godkände de grunder för ett tillfälligt utbildningsbidrag som utskottet förordat.

Reservation hade avgivits av herr Lorentzon (vpk) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen skulle

dels avslå propositionen 1974:7 samt motionerna 1974:881, såvitt nu var i fråga, 1974:1569 och 1974:1570,

dels med bifall till motionen 1974:886 godkänna de grunder för ett tillfälligt utbildningsbidrag som reservanten förordat.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Genom ett missförstånd har jag blivit antecknad för något längre taletid än jag avsett att använda. Den uppsatta taletiden kommer alltså inte att utnyttjas. Jag vill säga detta redan nu, då det möjligen kan innebära glädje och tillfredsställelse här och var.

Regeringens proposition 1974:7, om vilken riksdagen i dag skall fatta beslut, avlämnades den 11 januari. Motionstiden utgick den 26 i samma månad. Ärendet, som tydligen ansågs ha förtursrätt, behandlades av inrikesutskottet redan tisdagen den 29 januari, och slutjusteringen skedde två dagar senare, den 31 januari. Det var detta utskotts första ärende under den nya riksdagsperioden. I dag, den 6 februari, skall riksdagen ta slutlig ställning, och det blir ett av den nya riksdagens första beslut.

Detta riksdagsbeslut har retroaktiv verkan. Regeringen har nämligen lovat att binda staten vid utgifter varom riksdagen tidigare inte fått yttra sig.

Varför denna brådska? Regeringens motivering är – eller rättare sagt var – försörjningsläget på energiområdet, som skulle kunna orsaka driftinskränkningar. Man föreslår riksdagen att besluta om 10 kronor per timme och arbetare i s. k. utbildningsbidrag, vilket alla företag skulle komma i åtnjutande av – utom statliga och kommunala – där det föreligger risk för permitteringar eller avskedanden. Företagen skall svara för den övriga delen av arbetarnas lön.

Bland dem som skulle kunna tillgodogöra sig dessa förmåner finns exempelvis de multinationella oljebolagen och storföretaget Volvo. Oljebolagen, som var den direkta orsaken till energikrisen, signalerade omfattande permitteringar och avskedanden. Vad storföretaget Volvo beträffar tog man energikrisen till intäkt för permitteringar, och man införde korttidsvecka. Regeringen blev orolig, och inspirerad av arbetsmarknadsstyrelsen blev alltså propositionen nr 7 ett faktum.

I ett inlägg i remissdebatten för några dagar sedan berörde jag även frågor som har anknytning till denna proposition. Jag skall därför inte mera ingående behandla dessa frågeställningar just nu.

Syftet med den utbildning det här är fråga om säger regeringen vara "att tillgodose eftersatta utbildningsbehov och att fördjupa och bredda yrkeskunskaperna". Detta kan ju tyckas vara en luddig skrivning i och för sig, och man tillägger att "den nu aktuella utbildningen måste förutsättas bli skild från produktionen -- till skillnad från vad som är vanligt vid

t. ex. lokaliseringsutbildning — —”. Det bidrag det här är fråga om skall alltså enligt propositionen inte kunna tjäna direkt samma syfte som det s. k. bidraget till lokaliseringsutbildning, som ju är utmanande i så måtto att det är ett direkt produktionsbidrag till kapitalägarna. Dock måste arbetarna i fall som detta stå vid maskinen — eller masugnen, som någon sade då inrikesutskottet behandlade ärendet — om vederbörande skall kunna lära sig arbetet eller vidareutvecklas i yrket.

Även om vi inom vänsterpartiet kommunisterna är motståndare till gåvor av de slag det här är fråga om anser vi att de permitterade måste hållas skadeslösa. Det framhåller vi även i vår partimotion, och vi säger också att undervisning bör ordnas men då genomföras i samhällets regi exempelvis i form av vuxenutbildning, där samhället bisträcker med 10 kronor per timme och arbetare och respektive företag svarar för återstoden av lönen.

Nu är det ju gott om gåvor och olika bidrag från skattebetalarna till kapitalägarna i det här landet, och det bidrag det här är fråga om kan ju betraktas som en mindre sak i förhållande till övriga bidrag som utbetalas. Det väsentligaste i sammanhanget är ändå utbildningen av de permitteringshotade. Härvidlag menar vi i motionen att det inte är till fyllest med den utbildning som rekommenderas i propositionen eller som utskottet gör sig till talesman för. Det gäller även och kanske framför allt alternativa sysselsättningar — att utbildas på andra områden än det där man just är sysselsatt. Det är detta vi har sökt aktualisera i vår motion, och vi har framhållit att utbildningen då bör ske i samhällets regi.

Våra farhågor att kapitalägarna skall kunna utnyttja utbildningsbidraget på sätt som bäst gagnar företaget men inte ge arbetarna den utbildning vi avser i vårt yrkande bekräftas av utskottsmajoritetens skrivning, där man är påverkad av de borgerliga motionerna i anledning av propositionen 7 och har enats om en samskrivning.

I den borgerliga motionen 1569 sägs bl. a.: ”Uppskolning av en arbetare till en annan befattning vid ett monteringsband kan knappast ske annat än vid bandet. En bilmekaniker som exempelvis skall lära sig ett nytt bromssystem bör få möjlighet att förvärva den praktiska färdigheten på ordinarie reparationsobjekt under normala arbetsförhållanden.”

Centerpartiet föreslår i sin motion att förutsättningen för att utbildningen skall vara skild från produktionen skall mjukas upp, och det heter att man t. o. m. kan tänka sig en viss reduktion av utbildningsstödet. Man talar om att det föreligger behov av att sammanföra utbildning och produktion och nämner bl. a. järnbruk och bilverkstäder.

Som bekant utgörs majoriteten i inrikesutskottet numera av de borgerliga partiernas representanter, och majoriteten följer också borgerliga intentioner. Det står i utskottsbetänkandet:

”Det speciella stöd som nu föreslås är avsett att utgå vid utbildning som träder i stället för produktion. Med hänsyn härtill och då det inte är meningen att utbildningsstödet skall användas till att sänka företagets produktionskostnader bör i princip upprätthållas krav på åtskillnad mellan utbildning och produktion. Detta krav bör emellertid inte utesluta att vissa praktiska moment av utbildning får ske i anslutning till produktion om det anses lämpligt inom ett visst yrkesområde. I vad mån

Onsdagen den
6 februari 1974

Tillfälligt utbildningsbidrag till företag

en sådan uppläggning av utbildningen är berättigad får prövas av arbetsmarknadsmyndigheterna och de fackliga organisationerna i samband med att man fastställer plan för utbildningen. Med det anförda har utskottet besvarat de i förevarande sammanhang behandlade motionsyrkandena.”

Jag skulle förmoda att det kommer att bli mycket svårt för facketts representanter då utskottsbetänkandet skall tolkas ute i det praktiska livet, i synnerhet som utskottsmajoriteten i sin hemställen till riksdagen ger fritt fram för vad som sägs i de borgerliga motionerna.

Utskottsmajoriteten har tydligen ansett den gemensamma borgerliga motionen — som i anslutning till arbetsmarknadsstyrelsens propå vill höja utbildningsbidraget med ytterligare 5 kronor — för magstark, och utskottet har därför yrkat avslag på det förslaget.

En sak noteras dock med tillfredsställelse, och det är utskottets skrivning om den kommunistiska motionens påpekande att det bidrag det här är fråga om inte bör kunna utgå vid undervisning i svenska för invandrare. Av AMS:s luddiga skrivning kunde man nämligen få en annan uppfattning om den saken. Men där har utskottet instämt i vänsterpartiet kommunisternas motion.

Herr talman! Jag yrkar bifall till min reservation som är fogad till inrikesutskottets betänkande nr 1.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp):

Herr talman! Detta mitt anförande kommer att avvika från herr Lorentzons, som ju i huvudsak präglades av kritik mot det förevarande förslaget. Jag kommer att framhålla några punkter där vi är helt ense och där jag tror att även herr Lorentzon vill förena sig med utskottet.

Först och främst har vi varit ense om att det bästa skulle ha varit om det som här föreslås inte hade behövt tillämpas. Då hade nämligen människor inte behövt friställas på grund av oljekrisen och dess följdverkningar, brist på råvaror och liknande. Men tyvärr kommer det tillfälliga utbildningsbidraget att användas; jag har försökt att få fram siffror på i vilken omfattning man redan har börjat utnyttja det. Som herr Lorentzon antydde kommer beslutet i denna fråga att gälla retroaktivt, och därför vill jag genast bemöta beskyllningen för stor brådska som herr Lorentzon riktade dels mot att propositionen lagts fram så snabbt, dels mot den snabba behandlingen i utskottet. Eftersom beslutet om detta utbildningsbidrag kan tillämpas retroaktivt har vi i utskottet ansett att vi inte skall fördröja riksdagens definitiva beslut i frågan.

En del företag har faktiskt redan satt i gång med den utbildning det här gäller, innan något beslut har fattats, därför att man anser att det är bättre att utbilda de anställda än att permittera dem. Enligt siffror från Stockholms län har sju företag redan börjat tillämpa system med bidrag enligt förevarande förslag. Herr Lorentzon talade om de stora multinationella företagen, men här rör det sig i stort sett om mindre företag. Man har på länsarbetsnämnden i Stockholm upplyst om att ytterligare många företag ligger i startgropparna, inte bara i Stockholms län utan också i landet i övrigt. Enbart i Stockholms län finns det ett 15-tal företag som väntar på riksdagens beslut i den här frågan. Och då skulle det ju ha varit

Onsdagen den
6 februari 1974

Tillfälligt utbildningsbidrag till företag

fel av inrikesutskottet och riksdagen att inte behandla förslaget så snabbt som det över huvudet taget varit möjligt.

På länsarbetsnämnden i Stockholms län har man också det bestämda intrycket att företagen nu avvaktar statsmakternas beslut och att det har visats ett "förvånansvärt stort" intresse för det här förslaget. Det intresset kan länkas hänga ihop med, säger man, att företagarna gjort gällande att det akuta energikrisläget i januari kommer att verka med ett par månaders eftersläpning.

I motsats till herr Lorentzon tycker jag att det var värdefullt att AMS tog detta initiativ, och det var följdriktigt att det ansvariga statsrådet lade fram en proposition i frågan så snabbt som skedde.

Ytterligare en sak är vi ense om, och det tyckte jag också att herr Lorentzon öppet och ärligt deklarerade, när han sade att det är bättre att utnyttja tiden för utbildning än att permittera de anställda.

Då frågar kanske kammarens ledamöter vad vi är ense om. Jo, vi är ense när vpk och herr Lorentzon i sin motion vill att utbildningen skall ske i samhällets regi i form av arbetsmarknadsutbildning, kommunal vuxenutbildning eller liknande. Jag är uppriktig när jag säger att vi i utskottet har funderat på vpk-förslaget. Men vi har kommit fram till just det som sägs i utskottets betänkande: "Utskottet kan inte finna att motionärernas förslag innebär några fördelar framför dem som förs fram i propositionen." Möjligen skulle man genom att lägga utbildningen på samhället öka samhällets kostnad och minska företagarnas kostnad. Vi är alla överens om en kostnadsfördelning mellan staten och företagarna; bägge har ansvar, bägge skall stå för kostnaden. Ingen misstänker herr Lorentzon för att vilja avlasta företagen kostnader och vältra dem på staten. Men ett faktum är, herr Lorentzon, att i den mån vpk-förslaget innebär någon förändring i kostnadsfrågan, så är det i den riktningen.

Herr Lorentzon menar att man skall ha insyn i utbildningen. Han var vänlig nog att läsa upp den formulering i utskottsbetänkandet där vi slår fast att detta också är vår uppfattning. Vi litar i det här fallet på arbetsmarknadens parter. Vi tycker att det är garanti tillräckligt att arbetsmarknadsmyndigheterna och den fackliga organisationen gemensamt skall upprätta en utbildningsplan. Detta är tillräckligt för att vi skall kunna ansluta oss till propositionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det värderade utskottets ordförande eller, rättare sagt, utskottets värderade ordförande – de borgerliga har numera majoriteten i utskottet – framhåller att vi är överens på vissa punkter när det gäller utbildningen. Det kan man naturligtvis säga. Men det finns också väsentliga skillnader.

Vi är inte överens om utskottets instämmande i skrivningen i en av motionerna, att samhället skall betala 10 kronor per timme och arbetare när denne utbildas för löpande bandet, vare sig det är vid Volvo i Göteborg eller någon annanstans. Det står faktiskt så, och utskottet håller med om detta.

Vi är inte heller överens om att utbildningen skall vara så hårt knuten

Onsdagen den
6 februari 1974

Tillfälligt utbildningsbidrag till företag

till produktionen som möjligt. Vi vill givetvis att den permitteringshotade själv skall få välja utbildning och alltså kunna få utbildning i den sysselsättning han är mest intresserad av. Men hur kommer det att gå till på arbetsplatserna, hur kommer de fackliga förtroendemännen ute på arbetsplatserna att få det, om riksdagen godkänner denna skrivning – och det förutsätter jag att riksdagen gör? Herr Karl Erik Eriksson har kanske själv varit förtroendeman på en arbetsplats och vet hur det går till när det gäller att tolka olika beslut. Vem har bäst på fötterna då? Det har alltid den som äger företaget. Det är den erfarenhet jag har. När denna skrivning skall tolkas ute på arbetsplatserna kommer den att tolkas till förmån för den som äger företaget, och fackföreningens representanter kommer att få det mycket svårt. Det är ingen suddig skrivning utskottet gjort i detta fall; man hänvisar faktiskt direkt till de borgerliga motionerna.

Våra åsikter skiljer sig alltså väsentligt när det gäller utbildningen. Vi vill att de permitteringshotade arbetarna skall ha möjlighet att själva välja utbildning och inte underförstått bli tvingade till löpande bandet eller till järnbrukens avdelningar dit det är svårast att få arbetare, där värmen är högst och där arbetet också är svårast att utföra.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Herr talman! Både i sitt första anförande och i sin replik säger herr Lorentzon att de föreslagna reglerna är svårtolkade och att han inte förstår hur fackföreningsrepresentanter skall kunna klara en tolkning. Sedan säger han avslutningsvis med kraft – den kraft som är utmärkande för honom – att det här inte är någon suddig skrivning utan klartext. Herr Lorentzon får väl bestämma sig för vilket det är: suddigt eller inte suddigt.

Det är flera saker som vi inte är överens om, och det har jag också sagt. Bl. a. är vi inte överens när det gäller förtroendet för fackföreningsrepresentanterna. Jag har erfarenhet från mångårigt arbete på ett sågverk, och jag har större förtroende än herr Lorentzon har för att fackföreningsrepresentanterna kommer att kunna tolka bestämmelserna på ett riktigt sätt. Och vi har bedömt det som en garanti att de är med och utformar utbildningsplanerna.

Kärnfrågan är ändå att man utnyttjar permitteringstiden till riktig utbildning i stället för att den skall bli dödtid, och jag har fått den uppfattningen att vi är helt överens om det. Med anledning av det jag hörde under remissdebatten från herr Lorentzon och under herr Lorentzons anförande nu vill jag säga att jag sällan – när vi är överens i kärnfrågan – har hört någon hänga upp så mycket på en så dåligt islagen spik som herr Lorentzon har gjort i den här frågan.

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets värderade ordförande sköter faktiskt auktionsklubban bättre än han slår i spik. Lämna hammaren och behåll klubban!

När sedan Karl Erik Eriksson talar om sitt stora förtroende för fackföreningsfolket noterar jag det med tillfredsställelse – bara det inte

är sagt just för stunden. Jag har själv jobbat som aktiv fackföreningsman och förtroendeman i fackliga sammanhang. Jag vet vilket hårt jobb det är fråga om. Det är inte alltid uppmuntrande, och det innebär många gånger att denne får vara "spottkopp".

När herr Eriksson tolkar mina uttalanden så att jag inte har förtroende för de fackliga funktionärerna ute på arbetsplatserna tolkar han mig som en viss potentat tolkade Boken. Jag har fullt förtroende för dem, men jag har sagt att de får det svårt med den skrivning som bl. a. Karl Erik Eriksson är ansvarig för. Det fackliga folket ute på arbetsplatserna har nämligen mycket svårt att hävda sig när det gäller tolkningsfrågor. Jag upprepar vad jag tidigare sade: den skrivning som utskottet svarar för är ingen hjälp för fackföreningsfolket, som får det svårt när det här skall tolkas. Skrivningen är säkerligen till förmån för företagarna, men det blir så mycket värre för fackföreningsfolket.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lorentzon har också betonat att han känner förtroende för fackföreningsrepresentanterna. Skillnaden är bara att jag i handling vill verifiera mitt förtroende. Vi inom majoriteten säger nämligen att vid utbildningens genomförande samråd skall ske mellan vederbörande företag och fackliga organisationer. Vi tror att det kommer att lösa sig så att man genomför denna utbildning på ett riktigt och praktiskt sätt i förhållande till den arbetsplats som är aktuell.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Det finns väl inte mycket att tillägga efter den debatt som nu varit, där ordföranden i utskottet, herr Eriksson i Arvika, har talat för utskottsmajoritetens mening.

Låt mig emellertid säga att den här propositionen är tillkommen i intimt samarbete med de fackliga organisationerna i syfte att motverka de sysselsättningssvårigheter som alla befarade på grund av oljekrisen. Det är uppenbart att man ansåg sig tvungen att ta upp förslaget med förtursrätt. Ofta talas det i riksdagen om att man *inte* får fram ärendena tillräckligt snabbt, men när vi nu har fått fram ett ärende snabbt, kritiserar också detta förfarande. Det är väl en konstig ordning!

Herr Lorentzon säger att de föreslagna åtgärderna inte kommer att medföra att arbetarna får den utbildning som de bör få, och han tycker att utskottsbetänkandet är suddigt skrivet. Jag tycker inte det är suddigt. Jag citerar från s. 3: "Med hänsyn härtill och då det inte är meningen att utbildningsstödet skall användas till att sänka företagets produktionskostnader bör i princip upprätthållas krav på åtskillnad mellan utbildning och produktion. Detta krav bör emellertid inte utesluta att vissa praktiska moment av utbildning får ske i anslutning till produktion om det anses lämpligt inom ett visst yrkesområde."

Såsom här har poängterats skall fackföreningarna godkänna utbildningsplanen. En utbildningsplan finns redan fastställd, och i den ingår bl. a. som ett moment tio timmars rent teoretisk samhällsutbildning, där fackföreningsfrågor, försäkringsfrågor o. d. tas upp. Jag hyser liksom herr Eriksson i Arvika – och även herr Lorentzon i hans senaste anförande –

Onsdagen den
6 februari 1974

Tillfälligt utbildningsbidrag till företag

förtroende för att de fackliga ledarna ute i landet inte godkänner någon utbildningsplan som ger företagen en sänkt produktionskostnad. Efter en hel del fackligt arbete anser jag också att svensk fackföreningsrörelse inte är — vilket herr Lorentzon vill göra gällande — så svag att en sådan utbildning inte skall kunna ordnas på ett riktigt sätt.

Herr Lorentzon säger vidare att förslaget om ytterligare utbildningsbidrag med högst 5 kronor per timme var väl magstarkt för att socialdemokraterna och statsrådet skulle gå med på det. Det konstigaste är inte att femkronan skulle gå till företagets utbildningskostnader för att hålla med lärare o. d., utan att herr Lorentzon är redo att bakvägen ge företagen denna femkrona genom att föreslå att samhället skall svara för utbildningskostnaderna. *Det* är alltså inte magstarkt för herr Lorentzon, men han tar till det ordet när det gäller bidraget på 5 kronor, som han faktiskt på en bakväg vill ge företagen.

Jag skall inte uppehålla kammarens tid längre, utan jag instämmer bara i vad ordföranden i inrikesutskottet har anfört och yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag vill säga till herr Fagerlund att vi i vänsterpartiet kommunisterna inte alls tänkt ge företagarna någon femkrona bakvägen. Det är fråga om vad utbildningen kan ge de anställda som är permitteringshotade. Det är friheten för dessa att själva välja vilken utbildning de vill ha som saken gäller. Företagen skall inte själva få bestämma att det löpande bandet behöver en viss arbetare och att han därför skall utbildas där för 10 kronor i timmen av skattebetalarnas pengar, eller att han skall gå på järnbruket i skift där det är allra hetast och där det är svårast för företaget att få arbetare, men det är ju så det kommer att fungera. Företagen behöver arbetare och behöver utbilda dem. Det som företagen borde ha gjort för egna medel får de alltså skattebetalarnas pengar till, men arbetaren själv blir inte tillfrågad, om han vill gå dit eller dit. Jag förutsätter nämligen att detta blir följderna av utskottets skrivning i klämman där man säger "samt i anledning av motionerna — — godkänner de grunder för ett tillfälligt utbildningsbidrag som utskottet förordat". Vår motion liksom den motion som yrkar 5 kronor extra utöver tian till företagen avstyrks, men de två motioner som tar upp frågan om människorna vid det löpande bandet och människorna vid järnbruket är utskottet överens om att tillstyrka. Där är det ingen suddig skrivning.

Herr Fagerlund tycker inte om kritiken mot inrikesutskottets ständiga försvar av all den gåvoverksamhet som förekommer i det här landet. Jag skall inte räkna upp alla gåvor som ges till företagen — det gjorde herr Hermansson i remissdebatten, och det kan läsas i protokollet från den debatten. Men var det verkligen detta vi väntade oss av framtiden när vi som unga i arbetarrörelsens ungdomsorganisationer talade om ett socialistiskt samhälle? Herr Fagerlund liksom många andra av hans generation förklarade då: "Ge oss bara majoriteten, så skall vi ordna förhållandena." Det är 40 år sedan dess, herr Fagerlund, och i dag talar

herr Fagerlund varmt för gåvor till storföretagen. Var det ungdomssynder då och är det allvar i dag?

Nr 20

Onsdagen den
6 februari 1974

Tillfälligt utbildningsbidrag till företag

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Mot slutet av herr Lorentzons anförande kände jag igen argumenten från remissdebatten och även från debatten i utskottet. Vi kanske inte i detta sammanhang skall ta upp vad vi drömde om när vi var unga, men håller herr Lorentzon på litet till i samma stil känner jag igen honom fullständigt från början av 1930-talet – det är bara ord som kapitalistlakejer och socialfascister som fattas, men de kommer kanske också. I så fall känner jag igen hela kritiken mot det socialdemokratiska partiet.

Jag tycker att herr Lorentzon i alla fall kan hålla med om att vad det nu gäller är att i en svår situation, där vi är beroende av import och den stoppas, ge de anställda trygghet och möjlighet att vara kvar i företagen i stället för att permitteras. Vår sysselsättningslag träder inte i kraft förrän den 1 juli 1974. Det tycker jag att herr Lorentzon skall ha i minnet när vi diskuterar det här förslaget.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag skall återigen ta upp frågan om de svårigheter de fackligt anställda har på arbetsplatserna.

Den 31 januari stod ett meddelande i Dagens Nyheter om den lag som gäller invandrarers rätt att på betald arbetstid lära sig svenska. Det finns företagare som helt enkelt har tvingat sig till att få ge denna utbildning på invandrarnas fritid. Låt mig citera vad Jalmari Rantanen säger:

”Jag vet att dessa lokala avtal om svenskundervisning på fritid har orsakat en enorm irritation bland invandrarna.

Ofta har arbetsgivare inte heller brytt sig om att informera eller ens tillfråga invandrarna själva om vad dom tycker.”

Om företagen är i en pressad situation, där det gäller att utnyttja både tiden och de anställda, kan sådana åtgärder vidtas. Hur långt kan man då inte gå i en fråga som denna, som riksdagen skall besluta om nu, där utskottsskrivningen inte ger de anställda något som helst stöd att föra sin talan såsom exempelvis arbetsmarknadsstyrelsen förordar i fråga om utbildning av personal? Mitt parti är helt överens med arbetsmarknadsstyrelsen om uppläggningsen i detta avsnitt av sin skrivning.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Lorentzon, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lorentzon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller inrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Lorentzon.

Nr 20

Onsdagen den
6 februari 1974

Tillfälligt utbildningsbidrag till företag

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 294
Nej — 17

§ 8 Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts proposition nr 21 angående rörlig kredit till clearing för oljeprodukter.

§ 9 Anmäldes och bordlades motionerna

Nr 1599 av herr *Boo m. fl.*
avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:4 med förslag till ny firmalag, m. m.

Nr 1600 av fru *Jacobsson m. fl.*
avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:20 med förslag till ny lagstiftning om kriminalvård i anstalt m. m.

§ 10 Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades att följande enkla fråga denna dag framställdes, nämligen av

Nr 58 Herr *Fågelsbo (c)* till herr statsministern angående uttalande om innebörden av författningsreformen:

Hur förklarar statsministern sitt yttrande att i den nya författningen ”ingår ett grundlagsfästade av parlamentarismen, vilket är ett stort steg mot införande av republik — sedan är det bara ett pennndrag”?

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 14.55.

In fidem
SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert